

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาในครั้งนี้แบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ

ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ

ตอนที่ 3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในอาชีพอิสระ

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสนใจในอาชีพอิสระ

ตอนที่ 1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ

ความหมายของการแนะแนวอาชีพ

จำเนียร ช่างโชติ (2524 : 167) ให้ความหมายของการแนะแนวไว้
2 ประเด็น คือ

1. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลแต่ละคนให้สามารถเลือกอาชีพ เตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ และมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ โดยสามารถรู้จักและเข้าใจตนเอง มีการวางแผนอนาคต เลือกและตัดสินใจในอาชีพด้วยตนเองอย่างฉลาด และพึงพอใจในงานนั้น

2. การแนะแนวอาชีพเป็นการให้ข้อเสนอแนะ ให้ประสบการณ์ และคำแนะนำที่เกี่ยวกับการเลือกอาชีพหนึ่ง ๆ เพื่อเตรียมตัวบุคคลเข้าสู่อาชีพและความก้าวหน้าในอาชีพ

วารุณี ธนวรรณิช (2529 : 52) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพว่าเป็นการช่วยให้บุคคลได้รู้จักโลกของอาชีพ เข้าใจอาชีพต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ทราบแนวทางที่จะเข้าไปสู่การประกอบอาชีพนั้น จนสามารถยังชีพได้ และสร้างเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของตนได้

อนพุงส์ สุขเกษม (2527 : 52) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพว่าเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นในการช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการเลือกประกอบอาชีพได้เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง และเป็นการเตรียมบุคคลเพื่อการประกอบอาชีพ ช่วยให้บุคคลมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาอาชีพของตน

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2527 : 25) ได้กล่าวถึงแนวคิดของพาร์สัน (Parsons) เกี่ยวกับความหมายของการแนะแนวอาชีพ และการเลือกอาชีพ พอสรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพ หมายถึง การเลือกอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพและการทำงานอาชีพให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งควรมีหลักใหญ่ 3 ประการ คือ

1. การรู้จักและเข้าใจตนเอง
2. การมีความรู้ในเรื่องอาชีพอย่างกว้างขวาง รวมทั้งคุณสมบัติที่จำเป็นในการประกอบอาชีพแต่ละอาชีพ
3. การผสมผสานความเข้าใจตนเองและความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ

ซูเปอร์ (Super. 1957 : 7) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพไว้ว่า การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักตนเองและได้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเพื่อจะได้นำไปตัดสินใจในการเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมและประสบความสำเร็จในอาชีพที่เลือกนั้น สามารถทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมได้อย่างสมบูรณ์

มิลเลอร์ (Miller. 1961 : 5) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพว่าการแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลในการเลือกอาชีพและการปรับตัวในการประกอบอาชีพ

- จากแนวความคิดของบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วจึงพอสรุปได้ว่า
- การแนะแนวอาชีพ คือ กระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักตนเอง รู้จักข้อมูลทางอาชีพ สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม รู้จักวางแผนในการเตรียมตัวเข้าสู่โลกของอาชีพ รู้จักปรับตัวเข้ากับอาชีพของตน เพื่อให้มีความสำเร็จในอาชีพที่ตนเลือก ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาตนเองและสังคมไปจนถึงประเทศชาติอีกด้วย

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

✓ โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ กรมวิชาการ (2535 :

✓ 45 - 46) ได้ปรับปรุงให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นโดยกำหนดให้ทุกชั้นมีงานเลือก

✓ เพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความสนใจ ความถนัดและสอดคล้องเหมาะสมกับ

✓ สภาพของท้องถิ่น ส่วนงานบังคับนั้นให้เรียนชั้นละ 2 งาน คือ งานบ้านและ

✓ งานเกษตร ด้วยเหตุผลที่ว่า ทุกคนต้องช่วยตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการ

บ้านเรือนของตนก่อน และช่วยสังคมตามสภาพ ทั้งนี้เพราะโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

และสังคมของประเทศด้านการเกษตรยังมีความสำคัญอยู่ แม้จะมีแนวโน้มไปสู่

โครงสร้างของการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ แต่ก็มีลักษณะ เป็นอุตสาหกรรม

เกษตรเป็นฐาน

สำหรับงานเลือกในชั้น ป. 1 - 4 มุ่งให้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

ส่วนชั้น ป. 5 - 6 นั้น เป็นการเตรียมผู้เรียนไปสู่อาชีพ ฉะนั้นงานเลือกในชั้น

ป. 1-4 และ ป. 5-6 จึงมีความสอดคล้องกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ชั้น ป. 1-4 งานเลือกมี 2 งาน คือ งานประดิษฐ์และงานช่าง

กับงานอื่น

1.1 งานประดิษฐ์และงานช่าง เป็นงานที่ตัดออกจากงานบังคับ

(งานที่ทุกคนต้องเรียน) ในโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

พุทธศักราช 2521 (ฉบับเดิม) โดยปรับปรุงเนื้อหาส่วนที่ยากเกินกว่าวัยและ

ระดับชั้น เนื้อหาที่เน้นเฉพาะชายหรือหญิง แล้วจัดเนื้อหาให้เรียนใหม่เป็น

3 เรื่อง คือ งานประดิษฐ์วัสดุและเศษวัสดุเป็นของเล่น ของใช้ และของประดับ

ตกแต่ง ลักษณะ เนื้อหามีความต่อเนื่องกันในแต่ละช่วงชั้นดังนี้

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ให้เรียนงานประดิษฐ์วัสดุ

และเศษวัสดุเป็นของเล่น

✓ 100 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 ให้เรียน 3 เรื่อง คือ

✓ งานประดิษฐ์วัสดุและเศษวัสดุเป็นของเล่น ของใช้ และของประดับตกแต่ง

การเรียนรู้ทั้ง 3 เรื่องดังกล่าวข้างต้น มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนประดิษฐ์งานด้วยวัสดุ เศษวัสดุ ด้วยวิธีที่ต่าง ๆ กัน เช่น พับ ตัด สาน แกะ เย็บ ปัก ถัก ร้อย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่หลากหลายในการทำงานประเภทประดิษฐ์และช่าง

1.2 งานอื่น จัดเรื่องไว้ให้เลือกเรียนถึง 3 ประเภท ได้แก่ งานที่ผู้ปกครองหรือท้องถิ่นทำอยู่ งานที่นำไปสู่การมีรายได้ตอบแทน และงานที่สนใจและส่งเสริมเป็นการเฉพาะ งานทั้ง 3 ประเภทเน้นเรื่องของการฝึกปฏิบัติหรือทดลองทำงาน อาจทำในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ที่บ้าน หรือสถานประกอบการ ในท้องถิ่นตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสและมีประสบการณ์ในงานตามสภาพที่เป็นจริง

2. ชั้น ป. 5-6 งานเลือกมี 2 งาน คือ งานประดิษฐ์และงานช่าง กับงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ ในช่วงชั้นนี้ต้องการเน้นงานที่เตรียมไปสู่อาชีพมากกว่างานเลือกประเภทอื่นจึงจัดไว้เป็นงานบังคับเลือก ในการจัดการเรียนการสอนนอกจากจะให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในด้านอาชีพแล้ว ยังต้องการให้ผู้เรียนได้เห็นโลกกว้างของการทำงานซึ่งจะช่วยให้เลือกอาชีพได้เหมาะสมขึ้น

2.1 งานประดิษฐ์และงานช่าง มีโครงสร้างเนื้อหาเช่นเดียวกับงานประดิษฐ์และงานช่างในชั้น ป. 1 - 4 แต่เพิ่มความหลากหลายและความซับซ้อนของการนำวัสดุและวิธีการมาใช้ในการประดิษฐ์ให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น เช่น เพิ่มวิธีประดิษฐ์วัสดุและเศษวัสดุด้วยการฉลุ เลื่อย ตัด ต่อ เป็นต้น

2.2 งานที่เตรียมไปสู่อาชีพ จัดเนื้อหาไว้ 5 แขนงงาน ได้แก่ งานบ้าน งานเกษตร งานช่างประดิษฐ์ งานช่าง และงานอาชีพอื่น ๆ แต่ละแขนงงานจัดเนื้อหาเป็นงานอาชีพสั้น ๆ จบในตัวเอง โดยกำหนดเวลาเรียนไว้เรื่องละประมาณ 50 คาบ ทั้งนี้เพื่อให้เรื่องที่เรียนไม่ยากเกินกว่าวัยและระดับชั้น

โดยสรุป ในหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจโลกกว้างของการทำงานอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มุ่งเน้นงานที่เตรียมไปสู่อาชีพเพื่อความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม

✓ หลักการแนะแนวอาชีพ

สมจิตร ธนสุกาญจน์ (2522 : 109) ได้เสนอหลักการแนะแนวอาชีพ โดยกล่าวว่า ในการแนะแนวอาชีพนั้น ผู้แนะแนวอาชีพจะช่วยบุคคลดังนี้

1. ให้บุคคลได้รู้จักและเข้าใจตนเอง กล่าวคือ ได้ทราบคุณลักษณะต่างๆ ของตน เช่น ความสามารถทางสมอง ความถนัดตามธรรมชาติ ความสนใจ อารมณ์ ความบกพร่องของตน รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ภายนอกตัวที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

✓ 2. บุคคลมีความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับงานอาชีพต่าง ๆ เช่นอาชีพอะไร ให้ประโยชน์อย่างไร มีผลเสียอย่างไร

3. บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับโอกาสที่จะเปิดให้ได้ศึกษาหรือฝึกฝนอบรม เพื่ออาชีพหนึ่ง ๆ

เมื่อบุคคลมีความรู้ดังที่กล่าวมา 3 ประการข้างต้นแล้ว ก็จะนำมา พิจารณาร่วมกับผู้แนะแนวและผู้ปกครองแล้วตัดสินใจเลือกอาชีพต่อไป

วัชร ทรัพย์มี (2523 : 4-6) ได้กล่าวถึงหลักการแนะแนวอาชีพ ว่าในการแนะแนวอาชีพนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้ดำเนินการแนะแนวควร ยึดหลักดังนี้

1. การแนะแนวอาชีพ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. นักแนะแนวอาชีพยึดหลักสิทธิและ เสรีภาพของบุคคล
3. การแนะแนวอาชีพ เป็นกระบวนการต่อเนื่อง
4. การแนะแนวอาชีพ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเยาวชน
5. ผู้ทำหน้าที่แนะแนวอาชีพจะต้องมีคุณสมบัติของนักแนะแนวที่ดี และ

ได้รับการฝึกอบรมมาทางการแนะแนวโดยเฉพาะ

6. นักแนะแนวอาชีพต้องตระหนักว่าการ เลือกอาชีพเป็นสิ่งสำคัญ
7. ข้อมูล เกี่ยวกับอาชีพ เป็นสิ่งที่นักแนะแนวอาชีพต้องศึกษา
8. นักแนะแนวอาชีพต้องตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทั่วไป
9. การตัดสินใจเลือกอาชีพควรมีการยืดยุ่น

10. การแนะแนวอาชีพจะต้องคำนึงถึงความต้องการด้านเศรษฐกิจ และโอกาสที่บุคคลจะได้ทำงานด้วย

11. การแนะแนวอาชีพควรมีการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอก

12. กิจกรรมแนะแนวอาชีพ ควรเป็นทั้งกิจกรรมที่จัดในห้องเรียน และนอกห้องเรียน

13. การแนะแนวอาชีพมิได้มีจุดประสงค์เพียงการช่วยให้บุคคลตัดสินใจเลือกอาชีพได้เท่านั้น แต่เป็นการช่วยเหลือให้บุคคลมีเจตคติที่ถูกต้อง ปราศจากอคติ พิจารณาสິงต่าง ๆ โดยเหตุผล ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพและมีหลักในการตัดสินใจและการทำงาน

อนุพงศ์ สุขเกษม (2527 : 52-53) ได้เสนอหลักการแนะแนวอาชีพไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่อง การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในระยะยาวและค่อยเป็นค่อยไป ควรจะเริ่มการแนะแนวอาชีพตั้งแต่เด็กอยู่ในวัยประถมศึกษา ต่อเนื่องขึ้นไปในระดับมัธยมศึกษาและจนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา

2. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเกี่ยวกับอาชีพและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ เจตคติและค่านิยมของสังคม รวมถึงการพัฒนาตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

3. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต้องการความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย

4. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลตัดสินใจด้วยตนเอง โดยยึดหลักในเรื่องของการให้บุคคลเป็นผู้กำหนดชีวิตของตน

5. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือบุคคลอย่างเป็นระบบต่อเนื่องกันดังต่อไปนี้

5.1 ช่วยให้ผู้คล้รู้จักตนเอง ในเรื่องของความถนัด ความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกลัภาพ

5.2 ช่วยให้ผู้คล้รู้จักข้อมูลทางอาชีพอย่างกว้างขวางในทุก ๆ ด้าน

5.3 ช่วยให้ผู้คล้รู้จักตัดสินใจเลือกอาชีพได้เหมาะสม

5.4 ช่วยให้ผู้คล้ได้มีโอกาสศึกษา ฝึกฝน อบรม หรือสัมผัส เกี่ยวข้องกับงานอาชีพต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดทักษะและ ความสามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพได้

5.5 ช่วยให้ผู้คล้มีงานทำหลังจากสำเร็จการศึกษาหรือให้มีการศึกษา ฝึกฝนอบรมเพิ่มเติม เพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต

5.6 จัดให้มีการติดตามผลและประเมินผล เพื่อการปรับปรุงแก้ไข โดยสรุป หลักการแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องควบคู่กับ พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุคคล โดยเน้นให้ผู้คล้รู้จักตนเองในด้านต่าง ๆ และ รู้เกี่ยวกับโลกของงานและสามารถวิเคราะห์ตนเองกับการวิเคราะห์อาชีพ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจที่ดีในการเข้าสู่อาชีพ

การแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา

—ชาอุชัย อาจารย์ (2524 : 12-13) ได้กล่าวถึงการแนะแนว อาชีพในระดับประถมศึกษาว่า ในระดับนี้ควรเน้นใน 2 ลักษณะคือ ด้านพัฒนาการ และด้านการอบรม ซึ่งองค์ประกอบบางอย่างที่สามารถพัฒนาได้ในระดับนี้คือ

1. รักและให้เกียรติกับงานที่ต้องใช้มือ
2. การฝึกการใช้มือ
3. การประสานงานที่ดี
4. การทำงานที่เป็นระเบียบและระบบ
5. การจัดวัสดุอย่างเป็นระบบ
6. การมีน้ำใจในการร่วมกันทำงาน
7. รับผลที่ได้เหมือนคนอื่น ๆ

8. ประเมินผลผลิตของตัวเอง
9. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ
10. ต้องการงานให้ได้ผลที่ดีกว่า
11. การพัฒนาทักษะที่ดี

สำหรับพัฒนาการด้านอาชีพในระดับประถมศึกษาชั้น กรมวิชาการ

(2528 : 5) ต้องการให้เด็กได้รู้จักโลกของอาชีพต่าง ๆ อย่างกว้าง ๆ และให้เด็กตระหนักว่า แต่ละบุคคลจะมีความพอใจจากงานที่ทำได้อย่างไร โดยที่ครูในระดับประถมศึกษาสามารถช่วยเหลือเด็กในการเตรียมตัวเรื่องอาชีพได้ดังนี้

1. ให้ความรู้กว้าง ๆ เกี่ยวกับโลกของงาน
2. ปลุกฝังเจตคติที่ดีต่องานอาชีพทุกประเภท
3. ให้เด็กมีความเข้าใจบางอย่างเกี่ยวกับความแตกต่างของบุคคล

ในการเลือกอาชีพ

4. ให้เด็กรู้จักมองตนเอง
5. ช่วยเหลือผู้ปกครองให้รับทราบ และยอมรับในความสามารถของบุตรหลานเพื่อจะได้พัฒนาบุตรหลานของตนได้อย่างถูกต้อง

6. ในเรื่องการตัดสินใจ ต้องพัฒนาการตัดสินใจตั้งแต่ระดับประถมศึกษาในเรื่องพัฒนาการทางอาชีพนั้น ชำนาญ ประทุมสินธุ์ (2528 : 89)

ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า การพัฒนาอาชีพจะต้องทำให้แต่ละคนสามารถหยั่งเห็นรายละเอียดของอาชีพนั้น ๆ ให้แจ่มชัดทุกระยะ ตั้งแต่วัยเจริญจนถึงระยะปลายทางของชีวิตตลอดเส้นทางชีวิตในการทำงานจะต้องเพิ่มเติมความรู้ ข้อมูลเทคนิควิธี เพื่อปรับปรุงตนเองและอาชีพการงานให้มีความเจริญและมีประสิทธิภาพที่สุดภายในวิสัยที่ทำได้ ถ้าเราปฏิบัติได้ตามแนวนั้นความสำเร็จในการทำงานและชีวิตก็จะเป็นของทุกคน

สุรีย์ สุวรรณสร (2528 : 39) กล่าวถึงการศึกษาวิชาชีพ ระดับ

ประถมศึกษาสรุปได้ว่า มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนานิสัยรักการทำงาน นักเรียนในระดับนี้อยู่ในภาวะที่ไม่พร้อมทั้งด้านร่างกายและสมอง และอายุที่จะทำงานประกอบอาชีพ การเริ่มเรียนวิชาชีพในระดับนี้จึงเป็นแบบประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวัน ช่วยพ่อ แม่ ทำงานบ้านหรืออาชีพในครอบครัว

นอกจากนี้การให้ข้อสนเทศทางอาชีพก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังที่ฮอพพอค (Hoppock. 1957 : 351-353) ได้เสนอจุดมุ่งหมายของการให้ข้อสนเทศสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาไว้ สรุปได้ดังนี้

1. เพื่อจัดความวิตกกังวลและความกลัวเกี่ยวกับสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เขาได้เผชิญให้มีความรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจมากขึ้น

2. เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนในสิ่งที่เขาต้องการ

3. เพื่อขยายขอบเขตเกี่ยวกับความรู้เรื่องอาชีพของเด็กให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

4. เพื่อสร้างเสริมเจตคติที่ดีต่องานสุจริตทั้งหลาย

5. เพื่อเป็นการริเริ่มพัฒนาวิธีการที่ดีต่อกระบวนการเลือกอาชีพ

6. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันให้ได้มีโอกาสเข้าทำงานได้

7. เพื่อช่วยนักเรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อได้พิจารณาถึงความแตกต่างของแผนการเรียนที่เขาต้องเลือกต่อไป

8. เพื่อสร้างความสำนึกให้นักเรียนเข้าใจว่าวิธีการหารายได้นั้นเขาสามารถหามาได้โดยวิธีการที่ไม่ผิดกฎหมาย

สมิท (Smith. 1971 : 144) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับโปรแกรมแนะแนวอาชีพระดับประถมศึกษา สรุปได้ว่า ควรจะจัดให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ในด้านต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับโลกกว้างทางอาชีพ

2. ความเข้าใจและความซาบซึ้งเกี่ยวกับความสำคัญของการทำงาน

3. ความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์และข้อมูลทางด้านอาชีพที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4. ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญในปัจจุบันของสังคมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปและมีผลต่อการทำงานและผู้ประกอบอาชีพ

5. เข้าใจและแปลความหมายเกี่ยวกับความสนใจ ความสามารถและค่านิยมในอาชีพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการของการประกอบอาชีพ

6. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างการศึกษากับการประกอบอาชีพในอนาคต

7. เป็นพื้นฐานที่ดีในการตัดสินใจเลือกอาชีพ

สำหรับเป้าหมายของการแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษาชั้น แคมป์โน

(Stamm and Nissman. 1971 : 198 - 198 ; citing Gambino.

1969 : unpagged) กล่าวว่า จะต้องจัดการแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา
ให้สนองความต้องการของเด็กในด้านต่อไปนี้

1. พื้นฐานทางด้านเจตคติเพื่อให้ยอมรับในคุณค่าและความจำเป็น
ในการประกอบอาชีพในสังคม
2. โลกของงานซึ่งจะ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับโครงสร้างในการพัฒนา
จินตนาการแห่งคนให้เป็นผู้ผลิตที่มีความสามารถของสังคม
3. ความสามารถที่จะประเมินประสบการณ์ของตนให้สัมพันธ์กับการเลือก
อาชีพ
4. โอกาสที่จะพัฒนาเจตคติในการยอมรับและ เข้าใจต่อการทำงานใน
ระดับต่าง ๆ
5. โอกาสที่จะพัฒนาความเข้าใจของตนเอง และตระหนักรู้ต่อ
ความรับผิดชอบในการตัดสินใจ
6. เข้าใจในการพัฒนาความสนใจ เจตคติ ความถนัด ความสามารถ
และทักษะต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต
7. เข้าใจขอบเขตที่เปิดกว้างทางอาชีพตลอดระยะเวลาที่อยู่ใน
สถานศึกษา

เอกสารต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้งข้างต้นช่วยให้เห็นว่าการแนะแนวอาชีพใน
ระดับประถมศึกษา จึงมุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักโลกของอาชีพอย่างกว้าง ๆ ครู
เป็นผู้ช่วยเตรียมความพร้อมในเรื่องอาชีพไม่ เน้นให้เกิดทักษะในวิชาชีพ เฉพาะอย่าง
เพราะนักเรียนในระดับนี้อยู่ในภาวะที่ไม่พร้อมทั้งด้านร่างกายและสมอง นักเรียน
ในช่วงอายุ 11 - 12 ปี เพิ่งเริ่มพัฒนาความสนใจในอาชีพ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ
ใช้ชุดการแนะแนวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในอาชีพอิสระให้มากขึ้นกว่าเดิม
เป็นการส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการทำงานสุจริตทั้งหลาย และเป็นพื้นฐานในการเลือก
อาชีพอิสระได้เหมาะสมในอนาคต

กิจกรรมแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา

พล แสงสว่าง (2521 : 70-72) กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กวัยประถมศึกษาว่า เด็กในวัยประถมศึกษานี้โดยทั่วไปอายุตั้งแต่ 6 - 14 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กอยู่ใน "วัยร่าเริงบันเทิงใจ" เขามีความรู้สึกเป็นมิตรต่อทุก ๆ คน และเป็นวัยที่อยู่ในระยะตื่นเต้นสนใจทุกสิ่งทุกอย่างที่ล้อมรอบตัวเขา โดยเฉพาะรายที่ได้รับประสบการณ์พื้นฐานในอดีตมาอย่างสมบูรณ์ เขาจะยินดีให้ความร่วมมือทุกอย่างที่ครูจัดเสนอให้เขากระทำ เขาอาจจะอาสาจนสุดใจทีเดียว เพียงแต่ขอให้สิ่งนั้นเป็นที่น่าตื่นเต้นและเร้าใจจริง ๆ โดยอาศัยธรรมชาตินิสัยของเด็กดังกล่าวนี้จึงเป็นวัยอันเหมาะสมที่พ่อ แม่ และครูควรจะได้ปลูกฝังเจตคติที่พึงประสงค์และจัดกิจกรรมต่าง ๆ อันมีคุณค่าเพื่อสนองลักษณะธรรมชาติที่ดั่งงามของเขา เพื่อจะเป็นรากฐานชีวิตอันเป็นประโยชน์ในภายภาคหน้า

วัชร ทรัพย์มี (2523 : 122-124) ได้เสนอแนะกิจกรรมแนะแนวอาชีพไว้ว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพควรจะเป็นกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนไปทำการสัมภาษณ์เรื่องราวเกี่ยวกับอาชีพจากพ่อแม่หรือบุคคลอื่น ๆ แล้วนำมาเขียนเรียงความในชั่วโมงภาษาไทย หรือนำมาเล่าให้เพื่อนฟังในชั่วโมงกิจกรรมในชั้นเรียน
2. ให้นักเรียนเล่าถึงงานอดิเรกของตน และอภิปรายไปสู่สู่ทางที่จะประกอบอาชีพเนื่องจากงานอดิเรกนั้น ๆ
3. จัดหาเอกสารเกี่ยวกับอาชีพให้นักเรียนอ่าน โดยขอความร่วมมือจากบรรณารักษ์หรือจัดทำสารานุกรมอาชีพสำหรับเด็ก
4. จัดป้ายนิทรรศการเกี่ยวกับอาชีพ โดยให้เด็กช่วยกันตัดมาจากหนังสือพิมพ์หรือจากการที่เด็กไปสัมภาษณ์บุคคลอื่น ๆ
5. เชิญวิทยากรอภิปรายเรื่องอาชีพในกิจกรรมแนะแนวเป็นกลุ่ม
6. สนับสนุนให้เด็กฟังวิทยุหรือดูโทรทัศน์ในรายการเกี่ยวกับอาชีพ
7. ให้เด็กสะสมภาพ "การประกอบอาชีพต่าง ๆ"
8. การจัดอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับอาชีพ

9. ส่งเสริมให้นักเรียนจัดชุมนุมอาชีพ
10. จัดนิทรรศการอาชีพ
11. จัดศึกษาสถานประกอบการโดยให้เด็กมีโอกาสเยี่ยมชมโรงงานหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน
12. จัดหางานให้นักเรียนทำ
13. จัดรายการทนายอาชีพ
14. แทรกความรู้เกี่ยวกับอาชีพในหลักสูตร
15. ให้เด็กได้สำรวจผลการเรียนของตน ครูควรให้เด็กสำรวจว่าตนเองมีความสามารถในวิชาใด หรือด้อยวิชาใด

16. การจัดฉายภาพยนตร์ หรือภาพนิ่งเกี่ยวกับอาชีพ

ธำรง บัวศรี (2528 : 81) ได้กล่าวถึงการเตรียมตัวเยาวชนเพื่อการทำงานและอาชีพ สรุปได้ว่า ควรให้เยาวชนได้สัมผัสกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานและอาชีพที่เป็นอยู่ในชีวิตจริงในท้องถิ่นของตน ซึ่งโรงเรียนอาจทำได้โดยการจัด ประสบการณ์ที่เหมาะสมให้ เช่น บุรุษไปรษณีย์ พยาบาล ฯลฯ

2. ไปเที่ยวสวนสัตว์ สวนสนุก คูหาทำงานของคนงานและเจ้าหน้าที่ แล้วกลับมาเขียน หรือเล่าเรื่องการทำงานของคุณคนเหล่านั้น

3. ดัดภาพคนในอาชีพต่าง ๆ ที่กำลังทำงานอยู่จากหนังสือพิมพ์หรือวารสารปิดรวบรวมไว้ในสมุดภาพ

4. เล่าเรื่องงานอดิเรกของตนและของพ่อ แม่

5. ศึกษาการทำงานของคุณคนต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น ครู เสมียน การโรง พยาบาล ฯลฯ

6. สำรวจงานอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น และสัมภาษณ์กิจกรรมของคุณคนในแต่ละอาชีพตลอดจนความรู้ทักษะที่จำเป็น รายได้และโอกาสความก้าวหน้าเป็นต้น

แฮนเสน (Hansen. 1971 : 156) ได้เสนอกิจกรรมแนะแนวอาชีพสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยแยกเป็นระดับได้ดังต่อไปนี้

ระดับอนุบาลและระดับ 1 ให้วาดภาพงานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน

ระดับ 2 อภิปรายถึงทักษะที่จำเป็นของอาชีพต่าง ๆ เช่น ผู้ทำงานในร้านขายอาหาร ผู้ดูแลผลประโยชน์ เสมียน คนทำสวน ครู ผู้ช่วยครู พยาบาล และคนงานอื่น ๆ ในโรงเรียน

ระดับ 3 อภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ फिल्मสตริป ซึ่งบรรยายการทำงานในลักษณะต่าง ๆ เช่น บุรุษไปรษณีย์ ผู้ทำขนมปัง คนขายของชำ และคนขับรถ

ระดับ 4 สังเกตการสาธิตอาชีพต่าง ๆ เช่น การแสดงวิธีการดับเพลิง วิธีการรักษาความปลอดภัย

ระดับ 5 เยี่ยมชมธุรกิจในห้องถ้ำ

ระดับ 6 ทดสอบศึกษานอกสถานที่ เช่น ศูนย์ประชากร และสังเกตการทำงานของสมาชิกสภาจังหวัด

ระดับ 7 เล่นเกมเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ

ระดับ 8 แสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่าง ๆ

ลีโอนาร์ด, เจฟเฟอริสและสปีดิง (Peter and Hansen. 1977 : 83 - 86 ; citing Leonard, Jefferies and Spreading. 1974 : 48 - 51) ได้เสนอกิจกรรมแนะแนวอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ว่า ควรจะให้เด็กได้ตระหนักรู้ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับโลกของงาน การสำรวจอาชีพของเพื่อนบ้านในชุมชน ลักษณะงานอาชีพสาขาต่าง ๆ การสำรวจผลการเรียนและความสนใจของนักเรียน รวมถึงการแสดงบทบาทสมมติในเรื่องการกรอกใบสมัครงานและทดสอบศึกษาดูงานในแหล่งอาชีพหรือโรงงานต่าง ๆ

สพลีท (Splete. 1982 : 306) ได้เสนอขอบข่ายของการพัฒนาในเรื่องอาชีพของนักเรียนระดับประถมศึกษา สรุปได้ว่า เด็กจะพัฒนาในเรื่องการตระหนักรู้ต่อตนเองและการวิเคราะห์ตนเอง ตระหนักรู้ในเรื่องอาชีพและการรู้จักสำรวจ ประการสุดท้ายคือ กระบวนการตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมแนะแนวอาชีพที่เหมาะสมควรมีขอบข่ายทั้ง 3 ประการที่กล่าวมา

กิจกรรมแนะแนวอาชีพในโรงเรียนระดับประถมศึกษา จึงเป็นกิจกรรม
ที่ให้นักเรียนมีโอกาสสัมผัสกับอาชีพใกล้ตัวก่อนแล้วจึงขยายออกสู่กว้างเป็นลำดับ

ขนาดกลุ่มในการทำกิจกรรมแนะแนว

เยาพา เคชคูปต์ (2517 : 34) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับขนาด
ของกลุ่มในการทำกิจกรรมแนะแนวไว้สรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มที่ช่วยในการทำงาน
หรือการเรียนการสอนประสพผลดี ควรเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ซึ่งมีขนาดประมาณ
5 - 15 คนทั้งนี้ครูผู้สอนหรือผู้นำกลุ่มควรเลือกให้เหมาะสมกับลักษณะ เนื้อหาและ
กิจกรรม

จำเนียร ช่างโชติ และคนอื่น ๆ (2521 : 5) ได้กล่าวถึงขนาดของกลุ่ม
ในการทำกิจกรรมแนะแนวไว้สรุปใจความสำคัญได้ว่า นักจิตวิทยาส่วนใหญ่นิยม
ศึกษากลุ่มขนาดเล็กที่มีสมาชิกไม่เกิน 15 คน เพราะจะทำให้การเปลี่ยนแปลง
และความเคลื่อนไหวของกลุ่มที่เกี่ยวกับสมาชิกได้ง่าย ถ้ามีจำนวนมากเกินไป
สมาชิกทุกคนไม่มีโอกาสได้แสดงความต้องการของตนเองได้ทำให้บรรยากาศ
เบื้อหน้าย สมาชิกไม่สนใจและอาจจะออกจากกลุ่มไปในที่สุด

อารี ตัณฑ์เจริญรัตน์ (2533 : 9) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมแนะแนว
โดยใช้การอภิปรายว่าควรมีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 6 - 20 คน เพื่อให้สมาชิก
ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

ออตตาเวย์ (Ottaway. 1966 : 7) ให้แนวคิดเกี่ยวกับขนาดของกลุ่ม
ในการทำกิจกรรมแนะแนวไว้สรุปใจความได้ว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็ก เพราะจะ
ช่วยให้สมาชิกมีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระถึงกัน สมาชิกไม่ต้องใช้เสียงดังมากนัก
สมาชิกกลุ่มจะได้ยินอย่างทั่วถึงกลุ่มควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คน หรือถ้า
มากกว่านั้นก็ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะไม่เช่นนั้นแล้วจะทำให้แบบแผนพฤติกรรม
ผิดไปจากเดิม ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวนสมาชิก 9-10 คน จึง
จะให้การทำงานบังเกิดผลดีที่สุด

ทรัมป์ และ มิลเลอร์ (Deighton. 1971 : 225 ; citing Trump and Miller) มีความเห็นคล้ายคลึงกันเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มในการทำกิจกรรมแนะแนวพอสรุปได้ว่า สมาชิกของกลุ่มควรมีประมาณ 12 - 15 คน กลุ่มไม่ควรเล็กกว่านี้เพราะจะทำให้สิ้นเปลือง และด้วยขนาดใหญ่ไปกว่านี้ก็ไม่เหมาะสม เพราะสมาชิกจะขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

ขนาดของกลุ่มในการทำกิจกรรมแนะแนวโดยทั่ว ๆ ไปจะขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในกลุ่ม เพราะจำนวนสมาชิกในกลุ่มจะมีผลกระทบต่อสมาชิกกลุ่ม เช่น การสื่อสารภายในกลุ่ม และการติดต่อสัมพันธ์กัน จากแนวความคิดของผู้รู้ดังกล่าว มีความเห็นสอดคล้องกันว่าขนาดของกลุ่มที่นิยมศึกษากันควรมีสมาชิกไม่เกิน 20 คน

เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว

อารี คัทท์เจริญ์ (2533 : 9) ได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับเวลาที่เหมาะสมในการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวว่าควรใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ถ้าเป็นเด็กเล็กซึ่งมีความสนใจสั้นก็ควรใช้เวลาลดน้อยลง

ทรอทเซอร์ (ชูชัย สมิตธิไกร. 2527 : 18 - 19 ; อ้างอิงมาจาก Trotzer. 1977 : 452) ได้ให้ข้อเสนอไว้พอสรุปได้ว่า ในการกำหนดเวลาและความถี่ในการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมแนะแนวนั้น หากจำกัดทำกับสถานศึกษาที่จำเป็นจะต้องพิจารณาถึงการจัดเวลาของสถานศึกษานั้นด้วย เช่น ในโรงเรียนส่วนมากจะจัดเวลาเป็นคาบ คาบละ 50 นาที เป็นต้น สำหรับจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มทั้งหมดขึ้นอยู่กับเป้าหมายของกลุ่มและธรรมชาติของสมาชิกกลุ่ม แต่อย่างน้อยที่สุดควรไม่ต่ำกว่า 8 ครั้ง และถ้ามากกว่านี้ก็เป็นการดี

แพทเทอร์สัน (สรศักดิ์ ไสชู. 2530 : 21 ; อ้างอิงมาจาก Patterson. 1973 : 105) ได้ให้ข้อเสนอไว้พอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมแนะแนวควรจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับเด็กประถมศึกษาคควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กจะเกิดความเบื่อหน่ายได้

กาซดา (Gazda. 1975 : 88) ได้ให้ข้อเสนอไว้ว่า จำนวนครั้งและเวลาที่เหมาะสมในการเข้ากลุ่ม คือ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 30-60 นาที

กล่าวโดยสรุปเวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวที่นิยมจัดทำกันในปัจจุบันจะกำหนดเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวประมาณ 50 นาที แต่ไม่เกิน 1 ชั่วโมง สำหรับจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวอย่างน้อย 8 ครั้ง และจัดสัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง ในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดในการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว จำนวน 12 ครั้ง ระยะเวลา 6 สัปดาห์เพราะสามารถที่จะใช้ชุดการแนะแนวอาชีพกระตุ้นสร้างความสนใจในอาชีพอิสระและสามารถที่จะทดสอบความสนใจในอาชีพอิสระออกมาได้

ความหมายของชุดการแนะแนวอาชีพ

ปริญดา บุญศิลาเลิศ (2520 : 6) ได้ให้ความหมายของชุดการแนะแนวอาชีพไว้ว่า ชุดการแนะแนวอาชีพ หมายถึง กระบวนการแนะแนวอาชีพซึ่งประกอบด้วยวิธีการและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบ เพื่อทดลองใช้แก้ปัญหาในการเลือกอาชีพของนักเรียน

กฤษณา จันทรวีภาค (2527 : 5) ได้ให้ความหมายของชุดการแนะแนวอาชีพไว้ว่า ชุดแนะแนวอาชีพ หมายถึง เครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นการสร้างค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับงานอาชีพที่สนใจ เป็นการเตรียมเยาวชนให้ออกไปสู่โลกของงานอาชีพได้อย่างมั่นใจและเหมาะสมเป็นการเสริมย้ำความสนใจในอาชีพที่ตนมีอยู่แล้วให้มากยิ่งขึ้น

ประเสริฐ พรหมสร (2531 : 4) ได้ให้ความหมายของชุดการแนะแนวอาชีพไว้ว่า ชุดการแนะแนวอาชีพ หมายถึง กระบวนการแนะแนวอาชีพ ซึ่งประกอบด้วยวิธีการและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบ เกี่ยวกับการให้ความรู้และประสบการณ์ในเรื่องข้อสนเทศทางอาชีพและกิจกรรมอาชีพ การให้นักเรียนได้รู้จักตนเองและสำรวจอาชีพ

รสนันท์ ลำไย (2534 : 3) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนแนะแนวอาชีพไว้ว่า ชุดการสอนแนะแนวอาชีพหมายถึงเครื่องมือสำหรับสอนวิชาการแนะแนวอาชีพ ซึ่งประกอบด้วยแผนการสอนที่ได้จัดระบบอย่างเป็นขั้นตอน เกี่ยวกับการให้ความรู้ความเข้าใจในโลกและงานอาชีพให้รู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ศักยภาพของตนเอง รู้จักสำรวจอาชีพการวางแผนอาชีพ

สุรชัย สุขแสน (2534 : 5) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวไว้ว่า ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนว หมายถึง แผนการสอนหรือโปรแกรมการสอนสำหรับใช้สอนกิจกรรมแนะแนว ที่สร้างขึ้นโดยเน้นวิธีการสอนแบบทักษะกระบวนการ 9 ขั้น ประกอบด้วยการให้ความรู้และประสบการณ์ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ

ปิยนันท์ สีส้ม (2536 : 4) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวว่า ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวหมายถึง แผนการสอนหรือโปรแกรมการสอนสำหรับครู อาจารย์ เพื่อใช้ในการสอนวิชากิจกรรมแนะแนว ที่สร้างขึ้นโดยอาศัยวิธีการสอนแบบทักษะกระบวนการมีสื่อการสอนหลายอย่างประกอบกัน มีการให้ความรู้และประสบการณ์ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ

ดังนั้น จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ชุดการแนะแนวอาชีพนั้นคือ การศึกษาและรวบรวมวิธีการ ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการแนะแนวอาชีพมาจัดเข้าด้วยกันอย่างมีระบบนำไปใช้กับนักเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเลือกอาชีพ ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องอาชีพ มีเจตคติที่ดีในเรื่องอาชีพ มีค่านิยมในการเลือกอาชีพที่ถูกต้อง และสามารถเลือกอาชีพได้ถูกต้องตรงกับทักษะความสามารถของตนเอง ตลอดจนสามารถตัดสินใจในเรื่องอาชีพได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ

ซูเปอร์ (Super. 1957 : 99-108) ได้ทำการศึกษาการเลือกอาชีพและได้รวบรวมตั้งเป็นทฤษฎีการพัฒนาอาชีพ (Theory of Vocational Development) โดยมีรากฐานเบื้องต้นของทฤษฎีนี้อยู่ 12 ประการคือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) ทัศนคติของความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ทั้งด้านที่เกี่ยวกับการศึกษา และจิตวิทยาทางอาชีพ เพราะบุคคลย่อมแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถ ความสนใจและบุคลิกภาพ ดังนั้น การเลือกอาชีพของบุคคลก็ควรต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ความสามารถหลาย ๆ อย่างในตัวบุคคล (Multipotentiality) บุคคลแต่ละคนมีขีดความสามารถประจำตัวของแต่ละบุคคล ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในงานอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือพอใจในงานอย่างใดอย่างหนึ่ง การที่จะนำเอาคนหนึ่งไปเปรียบกับอีกคนหนึ่งไม่ได้ ทุกคนจะมีความสามารถเฉพาะตัว แต่มิคนละอย่าง

3. กระบวนการของความสามารถในอาชีพ (Occupational Ability Patterns) อาชีพแต่ละอาชีพจะกระบวนการของความสามารถเฉพาะของแต่ละอาชีพ เช่น ความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ นั่นคือ อาชีพหนึ่ง ๆ ก็ต้องการบุคคลที่มีความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพต่างไปจากจากอีกอาชีพหนึ่ง

4. การเลียนแบบบทบาทของรูปแบบ (Identification and Role of Models) บุคคลส่วนมากจะเลียนแบบบิดามารดาหรือบุคคลอื่น ในด้านการประกอบอาชีพวัยรุ่นจะสนใจอาชีพโดยการเลียนแบบอาชีพจากผู้ใหญ่ ดังนั้น ก็ควรจะเป็นรูปแบบที่ดีให้แก่เด็ก

5. ความต่อเนื่องของการตัดสินใจ (Continuity of Adjustment) การที่บุคคล จะเลือกอาชีพอะไรนั้น การตัดสินใจเลือกจะต้องจัดให้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง (Continuous Process) ทั้งนี้ เนื่องจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่ หรือทำงานอยู่ รวมทั้งอัตมโนภาพ (Self-Concept) ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและประสบการณ์ ดังนั้นการเลือกและการตัดสินใจก็ต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไป

6. ช่วงของชีวิต (Life Stage) กระบวนการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องตามช่วงชีวิตของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 ขั้นของการเจริญเติบโต (Growth Stage) เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 14 ปี เป็นระยะที่เด็กกำลังเจริญเติบโต

6.2 ขั้นของการสำรวจ (Exploration Stage) ระหว่างอายุ 14 - 25 ปี เป็นช่วงที่บุคคลพยายามทำความเข้าใจตนเอง ทดลองสวมบทบาทของผู้ใหญ่ เช่น การหาครู การหาอาชีพ และการหาตำแหน่งในสังคม

6.3 ขั้นของการสร้างหลักฐาน (Establishment Stage) ระหว่างอายุ 25 - 45 ปี เป็นช่วงที่บุคคลคิดมีครอบครัว มีบทบาทในสังคม มีอาชีพแน่นอน มีงานทำมั่นคง และมีบ้านอยู่อาศัย

6.4 ขั้นของชีวิตมั่นคง (Maintenance Stage) ระหว่างอายุ 45 - 65 ปี เป็นช่วงที่เห็นความสำคัญของครอบครัวพยายามที่จะมีหน้ามีตาหาความก้าวหน้าในการทำงาน

6.5 ขั้นของความเสื่อม (Decline Stage) ตั้งแต่อายุ 65 ปี ถึงตาย เป็นช่วงที่ทำงานน้อยลง มีความรับผิดชอบน้อย และมีบทบาทในสังคมน้อย

7. กระสวนของอาชีพ (Career Patterns) กระสวนของอาชีพขึ้นอยู่กับระดับสังคม เศรษฐกิจ และโอกาส ซึ่งกระสวนของอาชีพนี้ ได้แก่ ระดับสูงต่ำของอาชีพ ความถี่ในการเปลี่ยนงาน อาชีพบางอย่างทำให้เปลี่ยนงานน้อย แต่อาชีพบางอย่างก็ไม่ต้องเปลี่ยนงานบ่อย ๆ

8. การพัฒนาอาชีพควรได้รับการแนะแนวทางให้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพบางอย่างเหมาะสม โดยการให้ทดลองฝึกงานบ้างตามโอกาสอันควร

9. การพัฒนาอาชีพเป็นผลของการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Development the Result of Interaction) สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูจากบ้าน การได้รับการศึกษาจากโรงเรียนและจากสังคม ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยประเมินแปลความหมายข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ และทดลองวางแผนเกี่ยวกับอาชีพ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างความคิดเกี่ยวกับตนเอง เช่น รู้จักความสนใจ รู้จักความถนัด และความสามารถของตนเองที่จะเป็นไปได้จริง

10. การเปลี่ยนแปลงในกระบวนการประกอบอาชีพ (The Dynamics of Career Patterns) กระบวนการประกอบอาชีพนี้ขึ้นอยู่กับระดับสังคม เศรษฐกิจ ของบิดามารดา สติปัญญา ความสามารถ และความสนใจของบุคคล ซึ่งไม่คงที่ เช่นเดียวกับการพัฒนาของบุคคลตามช่วงของการเจริญเติบโต (The Growth Stage) และระยะต้นของช่วงการสำรวจ (The Early Exploration Stage) ของบุคคลจะมีความเข้าใจเพียงเล็กน้อยต่อกระบวนการพัฒนาอาชีพ แต่ความเข้าใจอันเล็กน้อยนี้จะมีประโยชน์สำหรับกระบวนการนี้ในช่วงของขั้นของการเจริญเติบโตระยะสุดท้ายของการสำรวจ (Late Exploratory Stage) ของการสร้างหลักฐาน (Establishment Stage) และขั้นของชีวิตที่มั่นคง (Maintenance Stage)

11. ความพอใจในงานขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตำแหน่ง และบทบาทของบุคคล (Job Satisfaction : Individual Differences, Status and Role) บุคคลจะพึงพอใจในงาน ถ้างานนั้นไปกับวิถีชีวิต ความสามารถ และการได้สวมบทบาทตามที่บุคคลนั้นต้องการ ระดับของความพอใจขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนา ความคิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคล

12. งานคือวิถีทางของชีวิต (Work is a Way of Life) งานเป็นวิถีทางแห่งชีวิตของบุคคลได้ค้นพบทางออกที่ใช้แสดงความสามารถ ความสนใจ บุคลิกภาพและค่านิยมของบุคคลนั้น ๆ และความสามารถกระทำได้ตามบทบาทที่บุคคลนั้นเลือกสรรแล้ว

ซูเปอร์ (Super. 1957 : 185 - 190) ได้เสนอหลักเกี่ยวกับการพัฒนาทางอาชีพไว้ดังนี้

1. การพัฒนาทางอาชีพเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มสนใจเลือกอาชีพไปจนถึงประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงเป็นระยะเวลาาน
2. การพัฒนาทางอาชีพเป็นขั้นตอนและมีระเบียบแบบแผน
3. บุคคลจะมองเห็นความจริงเกี่ยวกับการเลือกอาชีพมากขึ้น เมื่อมีอายุเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่

4. การคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง เริ่มตั้งแต่ก่อนวัยรุ่นและเข้าใจชัดเจนเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น

5. วิถีและอัตราการเคลื่อนไหวของแต่ละบุคคลจากระดับหนึ่งไปยังอีก ระดับหนึ่งมีความสัมพันธ์กับสติปัญญา สถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของบิดา มารดา ความต้องการ ค่านิยม ความสนใจ ทักษะ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

6. แขนงอาชีพที่แต่ละบุคคลเลือกเกี่ยวกับความสนใจ ค่านิยม และ ความต้องการเลียนแบบบิดามารดาหรือสังคมที่อาศัยอยู่ ระดับคุณภาพของการศึกษา

7. ความพอใจในงานและชีวิตขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของความสามารถ ความสนใจ ค่านิยม และบุคลิกลักษณะในงานอาชีพ

8. บุคคลจะเลียนแบบจากบิดามารดาโดยทางอ้อม ซึ่งมีบทบาทต่อการเลือกอาชีพด้วย

9. การพัฒนาทางอาชีพดำเนินไปตลอดเวลา

10. คุณสมบัติของบุคคลหนึ่งอาจจะเหมาะสมกับอาชีพหนึ่ง

กินซ์เบิร์ก (Ginzberg. 1974 : 37 - 40) ได้ศึกษาถึง ขบวนการพัฒนาการทางอาชีพของเด็กตั้งแต่อายุ 12 ปี ถึง 21 ปี ได้รวบรวม พัฒนาการไว้เป็น 3 ระยะด้วยกัน คือ

1. ระยะความคิดฝัน (Fantasy Period) เป็นระยะเด็กตอนต้นที่ บุคคลมีอายุ 10 - 12 ปี เมื่อเด็กคิดฝันถึงอาชีพที่เขาอยากเป็น เด็กจะแสดง ออกโดยการเล่นเกมต่าง ๆ เช่น ตำรวจจับผู้ร้าย หมอกับคนไข้ การสวม บทบาทนี้เป็นการเลียนแบบพ่อแม่ เพื่อนฝูง และบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดที่เด็กสังเกต เห็นและจดจำมา ดังนั้น การเลือกอาชีพของเด็กในระยะนี้จะ เป็นไปตาม อารมณ์และไม่มีการไตร่ตรอง

2. ระยะการทดลองงาน (Tentative Period) ระยะนี้เป็นระยะ ที่บุคคลมีอายุระหว่าง 13 - 18 ปี แบ่งเป็น 4 ขั้น คือ

2.1 ขั้นแห่งความสนใจ (Interest Stage) เด็กเริ่มเกิด ความสนใจในบางสิ่งบางอย่างขึ้นแล้ว

2.2 ขั้นของความสามารถ (Capacity Stage) ขั้นนี้เด็กจะเริ่มมองเห็นความสำคัญในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง

2.3 ขั้นค่านิยม (Values Stage) เป็นช่วงที่เด็กรู้จักค่านิยมของสิ่งต่าง ๆ ทั้งเงินเดือน รายได้ หรือชื่อเสียงเกียรติภูมิ

2.4 ขั้นของการเปลี่ยนแปลง (Stage of Transition) เป็นขั้นของการรวบรวมข้อมูลในการเลือกอาชีพ ซึ่งเป็นผลมาจากขั้นก่อน ๆ เด็กพร้อมที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไปเพราะเขารู้ว่าเขาต้องการจะทำอะไรและทำอย่างไร

3. ระยะเวลาเลือกที่สมจริง (Realistic Choice Stage) เป็นระยะที่บุคคลมีอายุระหว่าง 19 - 21 ปี ซึ่งเป็นระยะสุดท้าย มีทั้งการสำรวจและการแสวงหาข้อมูล เด็กจะปฏิบัติตามวิธีการหาข้อมูลที่เป็นจริงโดยพยายามศึกษาหาความรู้เข้าสู่งานอาชีพ และหาประสบการณ์จากการทำงาน เพื่อจะดูว่าเขาเหมาะสมกับอาชีพนี้หรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่เหมาะสมเขาจะเลือกอาชีพใหม่ อย่างไม่รู้ก็ตาม อายุเป็นเพียงการประมาณ ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้แล้วแต่เหตุการณ์และบุคคล

จากทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ จะเห็นว่าบุคคลทุกคนเมื่อผ่านขั้นต่าง ๆ ของชีวิตจะต้องมีการกิจทางด้านอาชีพที่ต้องทำ เช่นเดียวกับการกิจทางด้านอื่น ๆ และจะมีการแสวงหาอาชีพ เพื่อให้ได้อาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ต่อมาจะพัฒนาจากการแสวงหาเป็นการสร้างความมั่นคง และเป็นความก้าวหน้าในการทำงานต่อไป

ทฤษฎีการเลือกอาชีพ

ฮอปพอค (Hoppock. 1967 : 111 - 112) ได้เสนอแนวคิดในการเลือกอาชีพไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. คนเราเลือกอาชีพเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ
2. การตัดสินใจเลือกอาชีพได้นั้นก็เพราะเชื่อว่า อาชีพที่เลือกนั้นจะตอบสนองความต้องการของเขาได้ดีที่สุด

3. ความต้องการจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ
 4. พัฒนาการทางอาชีพเริ่มจากบุคคลเริ่มตระหนักว่ามีอาชีพบางชนิดที่จะทำให้เขาได้รับความพึงพอใจและสามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้
 5. สิ่งที่จะเป็นเครื่องแสดงว่า เรามีพัฒนาการทางการเลือกอาชีพมากขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าเราเข้าใจว่าการเลือกอาชีพของเราได้สนองตอบความต้องการของตนเพียงใด
 6. ข้อมูลส่วนบุคคลมีผลต่อการเลือกอาชีพ โดยจะทำให้เข้าใจว่าเรามีความต้องการอะไร และจะต้องปรับปรุงอะไร
 7. ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพมีผลต่อการเลือกอาชีพ โดยจะทำให้เขาค้นพบว่าอาชีพนั้นสนองตอบต่อความต้องการของเขาหรือไม่
 8. ระดับความพึงพอใจในงาน ขึ้นอยู่กับอัตราส่วนระหว่างสิ่งทั้งงานนั้นให้กับเขาและความต้องการของเขา
 9. การเลือกอาชีพสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ถ้าเขารู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงจะทำให้เขาได้รับการตอบสนองที่ดีกว่างานเดิม
- โร (Shertzer and Stone. 1971 : 356 ; citing Roe. 1957 : 212 - 217) ได้สรุปว่า งานคือสิ่งหนึ่งที่สนองความต้องการและสร้างความพอใจให้แก่บุคคลได้ ความต้องการในเรื่องใดจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล และจะมีส่วนในการเลือกอาชีพด้วย ความต้องการที่บุคคลจะนำมาพิจารณาในการเลือกอาชีพมีดังนี้

1. ความต้องการด้านสรีระ
2. ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการผู้ยึดเหนี่ยว ความรักและความเข้าใจ
4. ความต้องการความสำคัญ ยกย่อง นับถือ มีคุณค่า และมีอิสระแก่ตน
5. ความต้องการรู้ข้อมูลต่าง ๆ
6. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต
7. ความต้องการความสวยงาม
8. ความต้องการเข้าใจตนเอง

สำเนาว่า ขจรศิลป์ (2529 : 39 - 41) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเลือกอาชีพของ จอห์น แอล. ฮอลแลนด์ (John L. Holland) ว่าได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับการเลือกอาชีพไว้ดังนี้

1. การเลือกอาชีพเป็นการแสดงออกถึงบุคลิกภาพของบุคคล ความสนใจในอาชีพแสดงให้เห็นถึงบุคลิกภาพในการทำงาน การใช้เวลาว่าง และงานอดิเรกของบุคคล

2. การสำรวจความสนใจในอาชีพ เป็นการวัดบุคลิกภาพของบุคคล

3. ถ้าบุคคลเลือกประกอบอาชีพอย่างหนึ่งอันเนื่องมาจากประวัติและบุคลิกภาพของเขา อาชีพอย่างเดียวกันนั้นก็จะดึงดูดความสนใจของบุคคลที่มีบุคลิกภาพหรือลักษณะที่ตรงหรือคล้ายคลึงกัน

4. บุคคลแต่ละคนมีความสนใจต่ออาชีพอยู่สองสามอาชีพ ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการเลือกอาชีพมาก

5. ความพึงพอใจ ความมั่นคง ความสำเร็จในการประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับ การสอดคล้องระหว่างบุคลิกภาพของบุคคลกับสภาพแวดล้อมของงาน

นอกจากนั้น สำเนาว่า ขจรศิลป์ ยังได้กล่าวถึงลักษณะของบุคลิกภาพและสภาพแวดล้อมทางอาชีพของบุคคลตามทฤษฎีของฮอลแลนด์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. พวกที่ชอบเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ป็นรูปธรรม (Realistic Type) บุคคลประเภทนี้ชอบเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ป็นรูปธรรม หรือกิจกรรมที่ไม่ค่อยมีความสลับซับซ้อน มีร่างกายแข็งแรง คล่องแคล่วว่องไว สามารถทำงานหนักได้ และโดยทั่ว ๆ ไปจะไม่ชอบเข้าสังคม สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับบุคคลประเภทนี้ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับงานช่างฝีมือ เช่น ช่างก่อสร้าง ช่างซ่อมบำรุง ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ และอาชีพเกษตรกร เป็นต้น

2. พวกที่มีสติปัญญาดี (Intellectual Type) เป็นพวกที่ชอบทำงานที่ใช้สมองมากกว่าใช้กำลัง มีความสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เป็นนามธรรมได้ดี ชอบความอิสระ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับบุคคลประเภทนี้ได้แก่ อาชีพนักวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ เช่น แพทย์ นักเคมี นักฟิสิกส์ นักคณิตศาสตร์ เป็นต้น

3. พวกชอบเข้าสังคม (Social Type) เป็นบุคคลที่ชอบสังคมกับผู้อื่น ชอบแสดงตัว ชอบสนทนา โดยทั่วไปจะมีทักษะในสังคม ชอบช่วยเหลือผู้อื่น สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับบุคคลประเภทนี้ ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับการศึกษา และสังคม เช่น ครู อาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา นักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และนักแนะแนว เป็นต้น

4. พวกชอบระเบียบแบบแผน (Conventional Type) เป็นบุคคลที่เคร่งครัดในกฎเกณฑ์ ไม่ค่อยมีความยืดหยุ่น มีความรอบคอบและขยันหมั่นเพียร สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับบุคคลประเภทนี้ ได้แก่ งานที่เกี่ยวกับตัวเลข งานที่เกี่ยวกับระเบียบแบบแผน หรืองานที่จะต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เช่น อาชีพเสมียน เลขานุการ บรรณารักษ์ และนักสถิติ เป็นต้น

5. พวกที่มีความทะเยอทะยาน (Enterprising Type) เป็นพวกที่มีลักษณะเป็นผู้นำ ชอบมีอำนาจ มีความสามารถในการพูดเพื่อโน้มน้าวชักจูงผู้อื่น มีความกล้าได้กล้าเสีย และชอบแสดงตัว สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับบุคคลประเภทนี้ ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับการบริหารการค้า และนักการเมือง เช่นอาชีพผู้จัดการฝ่ายขาย ผู้จัดการฝ่ายบุคคล นักธุรกิจ และนักการเมือง เป็นต้น

6. พวกที่ชอบศิลปะ (Artistic Type) เป็นบุคคลที่มีจินตนาการสูง มีความคิดเห็นทางด้านศิลปะเป็นของตนเอง ชอบอิสระภาพ ไม่ชอบระเบียบแบบแผน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับบุคคลประเภทนี้ ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับศิลปะ เช่น อาชีพจิตรกร ภูมิภาคกร ช่างออกแบบ นักประพันธ์ นักดนตรี เป็นต้น

จากทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพและทฤษฎีการเลือกอาชีพ จะเห็นได้ว่าในการเลือกอาชีพของบุคคลจะมีความเปลี่ยนแปลง และมีพัฒนาการเป็นขั้นตอน ดังนั้นบุคคลจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความเข้าใจตนเองว่า ตนมีความสามารถ ค่านิยม เจตคติ และความต้องการทางอาชีพอย่างไร จึงเป็นหน้าที่ของผู้แนะแนวที่จะต้องใช้ทฤษฎีเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษา เพื่อหาทางตอบสนองความต้องการของบุคคล และช่วยเหลือให้บุคคลสามารถประจักษ์แก่ตนเองจนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้ตรงกับความต้องการ ซึ่งจะเป็นการช่วยประเทศชาติได้อีกทางหนึ่ง

ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ

งานวิจัยในประเทศ

ปริญดา บุญศิลาเลิศ (2520 : 45) ได้ทดลองใช้ชุดการแนะแนวอาชีพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพนมสารคาม "พนมอดุลวิทยา" จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 60 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการแนะแนวโดยใช้ชุดการแนะแนวอาชีพมีคะแนนเฉลี่ยปัญหาในการเลือกอาชีพแต่ละด้านต่ำกว่าเมื่อยังไม่ได้รับการแนะแนวด้วยชุดการแนะแนวอาชีพ

จินดากรณ์ อังสุวรมชาติ (2525 : 62) ได้ทดลองใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวอาชีพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราชโอรส จำนวน 70 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวอาชีพมีคะแนนปัญหาในการเลือกอาชีพทุกด้านต่ำกว่าเมื่อยังไม่ได้รับการสอนด้วยชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวอาชีพ

กฤษฎา จันทรวาที (2527 : 34) ได้ทดลองใช้ชุดการแนะแนวอาชีพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทพศิรินทร์ จำนวน 70 คน ผลการทดลองพบว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการแนะแนวอาชีพกับกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ มีคะแนนแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเรื่องอาชีพแตกต่างกัน

ประเสริฐ พรหมศรี (2531 : 69) ได้ทดลองใช้ชุดการแนะแนวอาชีพกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนจำการบุญ จำนวน 24 คน ผลการทดสอบพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดแนะแนวอาชีพ มีเจตคติต่ออาชีพสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนด้วยชุดแนะแนวอาชีพ

มานิษฐ์ ขุนกอง (2532 : 78) ได้ทดลองใช้ชุดการแนะแนวอาชีพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพรหมพิรามวิทยา จำนวน 20 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดการแนะแนวอาชีพ มีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนด้วยชุดแนะแนวอาชีพ

ปรกรณ์ วงศ์สวัสดิ์ (2533 : 33) ได้ทดลองใช้ชุดการแนะแนวอาชีพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดการแนะแนวอาชีพ มีความสนใจอาชีพอิสระในท้องถิ่นสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

รสรินทร์ ลาใบ (2534 : 40) ได้ทดลองใช้ชุดการสอนอาชีพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุมครุฑ จำนวน 80 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนด้านอาชีพมีเจตคติสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้ชุดการสอนด้านอาชีพ

สุวรีย์ สุขแสน (2534 : 32) ได้ทดลองใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมแสงธนุทิศ จำนวน 60 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนว

ปิยนันท์ สีส้ม (2536 : 61) ได้ทดลองใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 70 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนว

งานวิจัยต่างประเทศ

ยองค์, ทอดด์ และ เบอร์ตัน (Youngue, Todd & Burton. 1981 : 369 - 373) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนอาชีพในชั้นเรียนกับการสอนจากประสบการณ์จริงต่ออูติภาวะทางอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมปลายในรัฐเวอร์จิเนียตอนใต้ จำนวน 46 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเท่ากัน กลุ่มทดลองจะออกไปเยี่ยมชมสถานที่ประกอบอาชีพ และบุคคลที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ สัปดาห์ละ 2 วัน ๆ ละ 2 ชั่วโมง และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ผลปรากฏว่า คะแนนอูติภาวะทางอาชีพของนักเรียนในกลุ่มทดลองเพิ่มมากกว่ากลุ่มควบคุม สรุปได้ว่าการสอนแบบให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจะช่วยให้อูติภาวะทางอาชีพของนักเรียนเพิ่มได้มากกว่าวิธีการสอนในชั้นเรียน

ราทซ์เบอร์น (Rathburn. 1982 : 4727 A) ได้ศึกษาผลของกลุ่มปฏิบัติการพัฒนาทางอาชีพต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนที่ยังตัดสินใจไม่ได้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษานิติระดับปริญญาตรี 44 คน ซึ่งไม่สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกอาชีพของตนเองได้ โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมในกลุ่มปฏิบัติการพัฒนาทางอาชีพ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมในกลุ่มปฏิบัติการพัฒนาทางอาชีพ ผลการทดลองปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพเพิ่มขึ้นในด้านการมีความเข้าใจในกระบวนการเลือกอาชีพ การมีส่วนร่วมในการเลือกอาชีพ และการมีทัศนคติต่อการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า กลุ่มปฏิบัติการทางอาชีพทำให้นักศึกษานิติที่เป็นกลุ่มทดลองมีวุฒิภาวะทางอาชีพเพิ่มขึ้นโดยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเลือกอาชีพอย่างแท้จริง

ไฮก์ (Haig. 1981 : 3882 A) ได้ทำการศึกษาผลของการให้คำปรึกษาด้านอาชีพเป็นกลุ่มที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมปลาย กลุ่มทดลองเป็นนักเรียนระดับ 12 จำนวน 85 คน ของวิทยาลัยโคราชเข้าร่วมกลุ่มการให้คำปรึกษาทางอาชีพเป็นเวลา 6 สัปดาห์ กิจกรรมในกลุ่มประกอบด้วย การรู้จักตนเอง การค้นหาประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อม และกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การวางแผนอาชีพ ส่วนกลุ่มทดลองเป็นนักเรียนระดับเดียวกัน จำนวน 74 คน เป็นนักเรียนที่เคยใช้บริการแนะแนวและไม่เคยใช้บริการแนะแนว กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมได้รับการทดสอบก่อนและหลังทดลอง โดยใช้แบบวัดพัฒนาการทางอาชีพของ ชุปเปอร์และแบบรายงานตนเองในการเข้าร่วมโปรแกรมแต่ละครั้ง ผลการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มมีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพทางด้านทัศนคติสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่ปรากฏว่าคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพทางความสามารถสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดีน (Dean. 1982 : 3125 A) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมอาชีพศึกษากับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนระดับ 8 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในเขตชนบทตอนเหนือของรัฐเท็กซัส โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้เรียนอาชีพศึกษาในชั้นเรียนทุกสัปดาห์ ๗ ละ 50 นาที รวม 18 สัปดาห์ กลุ่มควบคุมไม่ได้เรียนอาชีพศึกษา ผลการทดลองปรากฏว่านักเรียนในกลุ่มที่เรียนอาชีพศึกษามีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่ากลุ่มควบคุมและ

คะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับโรงเรียนและครูผู้สอน ซึ่งแสดงว่าหลักสูตรอาชีพศึกษาควรจัดตามสภาพการณ์ของแต่ละโรงเรียน

เดวิส และฮอร์เน (Davis and Horne. 1986 : 261) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม และการจัดหลักสูตรอาชีพศึกษาที่มีต่อการตัดสินใจด้านอาชีพและวุฒิภาวะทางอาชีพโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัคร จำนวน 119 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 17 - 34 ปี แบ่งเป็นกลุ่มที่เรียนจากหลักสูตรอาชีพ 71 คน และเข้ากลุ่มให้คำปรึกษา 48 คน โดยแยกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 12 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลของวิธีการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มและการจัดหลักสูตรอาชีพที่มีต่อการตัดสินใจด้านอาชีพและวุฒิภาวะทางอาชีพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านวุฒิภาวะทางอาชีพที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบ ด้านเจตคติต่ออาชีพมีการพัฒนาขึ้นหลังจากได้รับการทดลองใช้ทั้ง 2 วิธี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 เอกสารที่เกี่ยวกับความสนใจในอาชีพอิสระ

ความหมายของอาชีพอิสระ

สุริพร ศรีทองกิตติกุล (2521 : 5) ได้ให้ความหมายว่า อาชีพอิสระนั้น หมายถึง งานอาชีพที่แต่ละบุคคลสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการทำมาหาเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องไปรับจ้างผู้อื่นเสมอไป หรือจะไปรับจ้างก็ทำได้นอกจากนี้ อาริรัตน์ พัฒนเพ็ญ (2529 : 5) ได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันว่า อาชีพอิสระหมายถึง อาชีพที่หารายได้เองโดยไม่มีนายจ้าง หรือไม่อยู่ในฐานะลูกจ้าง

พีระเทพ รุ่งชวิน (2529 : 63) กล่าวว่าในระยะแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ยังให้ความสำคัญแก่การประกอบอาชีพส่วนตัว (Self - Employment) โดยจะพยายามให้มีการพัฒนาและส่งเสริมอย่างครบวงจรให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ประคิษฐ์ ชาสมบัติ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2530 : 1) ได้ให้ความหมายของการประกอบอาชีพส่วนตัว หรือการประกอบอาชีพอิสระว่า หมายถึง การประกอบธุรกิจของบุคคล หรือครัวเรือน หรือระหว่างหุ้นส่วนเดียวกันเพื่อมุ่งหวังรายได้และกำไร โดยผู้ประกอบการเป็นผู้ทำงานในกิจการของตนเอง

วินัย ผนัง (2530 : 11) กล่าวไว้ว่า อาชีพอิสระ หมายถึง อาชีพที่เป็นเจ้าของธุรกิจหรือเป็นหุ้นส่วนในธุรกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่ง คือการประกอบอาชีพที่มีรายได้เป็นของตนเองโดยไม่มีนายจ้างหรือไม่อยู่ในฐานะ ลูกจ้าง เช่น ค้าขายส่วนตัว ขายอาหาร เครื่องดื่ม ผลไม้ ทำขนมขาย พับถุงขาย ขายเครื่องใช้รถยนต์ ทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำฟาร์มโคนม เลี้ยงปลาสัตว์ ทำการประมง อาชีพอิสระอื่น ๆ เช่น หนายความ นักดนตรี ร้านเสริมสวย ทำเฟอร์นิเจอร์ ขับรถรับจ้าง

ทิพวัน ถิศา (2533 : 43) ได้ให้ความหมายของอาชีพอิสระว่า คือ การประกอบอาชีพซึ่งผู้ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของกิจการเอง โดยยึดว่า เป็น อาชีพอิสระ เพราะผู้ประกอบอาชีพไม่ได้เป็นลูกจ้างในหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล หรือเอกชน

จากที่มีผู้ให้ความหมายของคำว่าอาชีพอิสระดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การประกอบอาชีพอิสระ หมายถึง การที่บุคคลประกอบกิจกรรมเพื่อหารายได้ เลี้ยงชีพด้วยตนเองโดยไม่มีนายจ้างหรือไม่อยู่ในฐานะลูกจ้าง มีอิสระเสรีในการ บริหารงานสามารถตัดสินใจด้วยตนเองในทุกเรื่อง

ประเภทของอาชีพอิสระ

มีผู้สนใจศึกษาประเภทของอาชีพอิสระ และได้จัดแบ่งประเภทอาชีพ อิสระตามเหตุผลและความจำเป็นที่แตกต่างกัน เช่น

ทพวงมหาวิทยาลัย (2526 : 23) ได้จัดหมวดหมู่ของเขาวชนผู้ ประกอบอาชีพอิสระได้ 3 ประเภท คือ

1. ประเภทค้าขาย ได้แก่ ขายของชำ ขายข้าวแกง ขายเสื้อผ้า สำเร็จรูป ขายของเล่นสำหรับเด็ก ขายเครื่องเขียนแบบเรียน ขายผักผลไม้ ขายอุปกรณ์การเกษตร และขายเครื่องสำอาง

2. ประเภทบริการ ได้แก่ รับจ้างทั่วไป รับเหมาก่อสร้างทั่วไป เสริมสวย รับซ่อมผ้า ขับรถส่งผู้โดยสาร รับซ่อมจักรยาน และมอเตอร์ไซด์

3. ประเภทเกษตรกรรม ได้แก่ ทำไร่ ทำนา และกรีดยาง

สัญญา จัดตามนท (2527 : 16) อธิบายว่า อาชีพอิสระหรืออาชีพ ส่วนตัวถ้าจะแบ่งตามระดับความสามารถในการประกอบอาชีพแล้วอาจแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มอาชีพที่มีทักษะ หรือความรู้ในระดับสูง เช่น แพทย์ วิศวกร หนายความ ผู้ตรวจบัญชี ครู - อาจารย์ เป็นต้น

2. กลุ่มอาชีพที่ใช้ทักษะหรือความรู้ในระดับที่ต่ำกว่าอนุปริญญา คือ ช่างต่าง ๆ เช่น ช่างเครื่องยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ เขียนแบบ ตัดเสื้อ เสริมสวย เย็บหนัง เป็นต้น

3. กลุ่มอาชีพที่ไม่ต้องใช้ทักษะหรือวิชาชีพอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะ เช่น ผู้ประกอบอาชีพขายเครื่องใช้ ผ้าขาวแกง คำนั่งสือต่าง ๆ ทำฟาร์ม เลี้ยงสัตว์ หารบเร่ แผงลอย ขับรถแท็กซี่ ตลอดจนรับสินค้ามาขายเอง เป็นต้น

กรมวิชาการ (2530 : 4) ได้จำแนกประเภทของการประกอบอาชีพอิสระได้ดังนี้ คือ อาชีพด้านอุตสาหกรรม ด้านเกษตรกรรม ด้านคหกรรม ด้านพาณิชยกรรม และด้านศิลปหัตถกรรม

ความหมายของความสนใจในอาชีพ

สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2524 : 8 - 9) กล่าวว่า ความสนใจเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ แล้วจะแสวงหาหรือรวบรวม หรือร่วมปฏิบัติในสิ่งเหล่านั้นอย่างใจจดจ่อ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528 : 233) ให้ความเห็นว่า ความสนใจเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายถึงทัศนคติทางบวกหรือทัศนคติที่คั่นเอง

ดิวอี้ (Dewey. 1959 : 57) ได้ให้ความหมายของความสนใจว่า ความสนใจคือความรู้สึกชอบหรือความพอใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แนวความคิดใด ความคิดหนึ่งหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

สตรอง (Strong. 1966 : 29) กล่าวว่า ความสนใจจะแสดงออกมาเมื่อบุคคลมีความนึกคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลชอบสิ่งนั้น เมื่อพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้น ถ้าบุคคลไม่ชอบจะปรารถนาออกจากสิ่งนั้น

คมเพชร ฉัตรสกุล (2521 ก : 104) ได้กล่าวถึงความสนใจในอาชีพว่าเป็นความรู้สึกของบุคคล ที่มีต่ออาชีพใดอาชีพหนึ่งที่จะกระตุ้นให้บุคคลเลือก หรือกระทำในอาชีพที่เขาชอบในที่สุด เขาก็จะบรรลุถึงจุดหมายของการประกอบอาชีพตามที่ตั้งเอาไว้

วัชร ทรัพย์มี (2523 : 56) ได้กล่าวถึงความสนใจอาชีพว่า ความสนใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนหรือการทำงาน และความสนใจเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ และจะมีอิทธิพลต่อการที่เขาจะมีความบากบั่นในการประกอบอาชีพนั้นมากน้อยเพียงใด

จากความหมายของความสนใจในอาชีพที่กล่าวมาข้างต้นนี้สรุปได้ว่า ความสนใจในอาชีพ หมายถึง ความรู้สึกชอบของบุคคลที่มีต่ออาชีพ และเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ

โครงสร้างของความสนใจในอาชีพ

โครงสร้างของความสนใจปรากฏอยู่ในโครงสร้างและรูปแบบของพัฒนาการด้านความรู้สึก ซึ่ง บลูมและคนอื่น ๆ (เชดส์คี้ โซวาซินส์. 2520 : 39 ; อ้างอิงมาจาก Bloom and others. 1971) โดยอธิบายไว้ดังนี้

1. การรับรู้สิ่งเร้า				
1.1 การรู้จักเกี่ยวกับสิ่งเร้า นั้น ๆ				
1.2 ความรู้สึกที่จะยอมรับสิ่งนั้น				
1.3 ความคุ้นหรือคัด เลือกความสนใจที่มีต่อสิ่งเร้า นั้น				
2. การตอบสนอง				
2.1 การยอมรับสิ่งเร้า นั้น ๆ				
2.2 ความรู้สึกที่จะตอบสนอง	ระดับ	ระดับ	ระดับ	ระดับ
2.3 ความพอใจที่ได้รับจากการตอบสนองนั้น ๆ	ความสนใจ	ทัศนคติ	ค่านิยม	บุคลิกภาพ
3. การสร้างคุณค่า				
3.1 การสำนึกในคุณค่า				
3.2 การชมชอบในคุณค่านั้น ๆ				
3.3 ความผูกพันในคุณค่านั้น ๆ				
4. การจัดระบบคุณค่า				
4.1 สร้างมโนภาพเกี่ยวกับคุณค่านั้น ๆ				
4.2 จัดลำดับคุณค่า เหล่านั้นให้เป็นระบบ				
5. การสร้างลักษณะนิสัย				
5.1 สรุปรวมระบบคุณค่า				
5.2 สร้างลักษณะนิสัย				

จากโครงสร้างและรูปแบบพัฒนาการด้านความรู้สึกต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า ความสนใจในอาชีพเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ การยอมรับอาชีพนั้น ๆ และการมองเห็นคุณค่าของอาชีพ ซึ่งเมื่อเพิ่มความผูกพัน ในคุณค่าเข้าไปอีกชั้นหนึ่ง ระดับความสนใจนั้นจะพัฒนาเป็นทัศนคติ เมื่อพัฒนา ต่อไปอีกจะ เปลี่ยนเป็นค่านิยมและบูรณาการเป็นบุคลิกภาพในที่สุด จุดเริ่มต้นของ กระบวนการดังกล่าวอยู่ที่การได้รับข้อมูลต่าง ๆ ด้านอาชีพ

วิธีวัดความสนใจ

สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ (2524 : 9) กล่าวถึงแนววัดความสนใจว่า ความสนใจเป็นความรู้สึกที่อยู่ในจิตใจของบุคคล แนวการวัดนั้นสามารถกระทำได้ โดยการเอาข้อความที่เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไปเร้าให้บุคคลนั้นอ่าน แล้วให้ แสดงความรู้สึกออกมาว่าเห็นด้วย ชอบหรือไม่ชอบ

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2521 ข : 3 - 12) กล่าวว่าในการวินิจฉัย ความสนใจทางด้านอาชีพนั้น โดยทั่วไปจะมีวิธีการที่นำมาใช้อยู่ 4 วิธี ดังนี้

1. การวินิจฉัยความสนใจโดยการสังเกต
2. การวินิจฉัยความสนใจจากการแสดงออกทางถ้อยคำของบุคคล ซึ่ง อาจพิจารณาจาก 2 ลักษณะคือ

2.1 การพูดคุยกอย่างไม่เป็นทางการ

2.2 การสัมภาษณ์อย่างมีจุดมุ่งหมาย

3. การวินิจฉัยความสนใจจากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก
4. การใช้แบบสำรวจความสนใจด้านอาชีพ

ซูเปอร์ (Super. 1957 : 218 - 219) กล่าวว่า ความสนใจของบุคคลสามารถศึกษาได้จากวิธีการต่อไปนี้

1. ศึกษาจากคำพูดหรือถ้อยคำที่บุคคลแสดงออกมา
2. ศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกที่สังเกตได้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลนั้น กระทำเป็นประจำหรือ เป็นงานอดิเรก

3. ศึกษาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการ ซึ่งเป็นเครื่องทดสอบความสนใจของบุคคลต่อวิชานั้น โดยยึดหลักพื้นฐานที่ว่าถ้าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แสดงว่าบุคคลสนใจต่อสิ่งที่เรียนนั้น

4. ศึกษาจากการใช้แบบสำรวจ โดยวิธีสร้างแบบสำรวจไปให้บุคคลนั้น แสดงความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบ แล้วนำผลไปวิเคราะห์ทางสถิติได้ผลออกมาเป็นคะแนนความสนใจ

เพาเวลล์ (Powell. 1963 : 337 - 338) กล่าวว่า วิธีวัดความสนใจทำได้โดย

1. ใช้แบบสำรวจความสนใจ ซึ่งประกอบด้วยข้อความชุดหนึ่งเพื่อให้แต่ละบุคคลแสดงความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อข้อความเหล่านั้น
 2. ใช้แบบสอบถามปลายเปิด คือการให้อิสระแก่บุคคลในการตอบคำถามตามความรู้สึกที่แท้จริงของตน
 3. การสัมภาษณ์จะช่วยให้ผู้สัมภาษณ์สังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้
- เจเกอร์ และโฟรลิค (Jager and Froehlich. 1974 : 12-14) ได้อธิบายว่า การวัดความสนใจ อาจทำได้ 4 วิธี ดังนี้
1. สังเกตความเป็นไปของแต่ละบุคคล
 2. พิจารณาความสนใจต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลแสดงออกมา
 3. ศึกษากิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นกระทำ
 4. ใช้แบบสำรวจความสนใจวัดโดยตรง

จากวิธีวัดความสนใจดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่ามีวิธีตรงกันอยู่วิธีหนึ่ง คือ การใช้แบบสำรวจความสนใจ นับได้ว่าเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมาก นอกจากนี้ ทอลเบอร์ท (Tolbert. 1974 : 88 - 89) กล่าวว่า ความสนใจที่ได้จากแบบสำรวจมีความแน่นอนมากกว่าความสนใจที่แสดงออกด้วยกิริยาอาการ

1. เกิดจากความต้องการ
2. เกิดจากการเห็นคุณค่าในสิ่งนั้น
3. เกิดจากแรงจูงใจของสิ่งเร้า
4. เป็นสิ่งที่มีความหมาย
5. เป็นสิ่งแปลกใหม่ และมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริงของบุคคล
6. เป็นสิ่งที่บุคคลนั้นถนัด หรือมีประสบการณ์มาบ้างแล้ว

เมื่อทราบสาเหตุดังกล่าวข้างต้นจึง เป็นหน้าที่ของโรงเรียนและหน่วยงาน และแนวที่จะคอยช่วยเหลือให้ได้รับการพัฒนาการด้านความสนใจในอาชีพ โดยการ ย้าย กระตุ้นให้เด็กได้ใช้ความสามารถในการเลือกอาชีพด้วยความพึงพอใจ ทั้งนี้ เพราะบุคคลได้รับความช่วยเหลือให้เกิดความสามารถในการเลือกอาชีพด้วยความ พึงพอใจ โดยการช่วยเหลือให้บุคคลเกิดพัฒนาการในเรื่องของความสามารถและ เรื่องความสนใจซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชีพ และช่วยให้บุคคลได้เข้าใจในตนเอง รู้ถึง จุดอ่อน จุดเด่น อันมีผลทำให้เลือกอาชีพอย่างพึงพอใจ

การพัฒนาความสนใจอาชีพในระดับประถมศึกษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2528 : 702 - 709) ได้กล่าวถึง การพัฒนาความสนใจให้เด็กควรจะนำหลักการที่จะสร้างความรู้สึกรู้สึกให้เด็กตระหนัก หรือยอมรับในอาชีพเป็นอันดับแรก เพื่อกระตุ้นความต้องการในการประกอบอาชีพ ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก การยอมรับในอาชีพเกิดขึ้นจากการเห็นความสำคัญและคุณค่า ของอาชีพต่าง ๆ ก่อนเป็นเบื้องต้น เมื่อเด็กยอมรับความสำคัญหรือคุณค่าของ อาชีพต่าง ๆ ก่อนเป็นเบื้องต้น แล้วก็จะเกิดการพัฒนาความสนใจอาชีพและ ประกอบอาชีพ ตามความสนใจของเขาในโอกาสต่อไปดังนั้น สิ่งสำคัญต้องสร้าง ความตระหนักหรือการยอมรับในคุณค่า และความสำคัญของการประกอบอาชีพ เป็นอันดับแรก ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างการยอมรับ ดังนี้

แผนภูมิ แสดงขั้นตอนการสร้างคุณลักษณะหรือการยอมรับ
ในคุณค่าของอาชีพ

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2528 : 702 - 709)

ขั้นตอนที่ 1 ใช้กรณีตัวอย่าง (Case Study) ของผู้ประสบความสำเร็จ
ในการประกอบอาชีพ หรือผู้มีปัญหาในการประกอบอาชีพ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ
ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพมาสอนเด็ก โดยให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม
การเรียนการสอน เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดและตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 2 ให้เด็กแต่ละคนคิด และหาคำตอบ พร้อมกับเหตุผลของตนเอง โดยบันทึกคำตอบของตนเองไว้ในกระดาษ

ขั้นตอนที่ 3 แบ่งกลุ่มย่อยแล้วให้นักเรียนอภิปรายกลุ่มโดยใช้ความคิด คำตอบพร้อมกับ เหตุผลของตนเองมาใช้ในการอภิปราย แล้วสรุปความคิดจากการ อภิปรายกลุ่มย่อย การอภิปรายกลุ่มจะช่วยให้ปรับความคิดของตนให้เข้ากับความคิด ของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 ให้แยกกลุ่มย่อย แล้วรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ เสร็จแล้วให้ตัวแทนของกลุ่มย่อยรายงานผลที่ได้จากการสรุปความคิด เห็นที่ได้จากการอภิปราย กลุ่มย่อย โดยมอบให้แต่ละกลุ่มบันทึกความคิดของแต่ละกลุ่มรายงานไว้ ทั้งนี้เพื่อ ปรับความคิดเห็นการตัดสินใจให้สอดคล้องกับความคิด เหตุผล และการตัดสินใจ ของกลุ่มใหญ่อีกครั้งหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 5 เสนอแนวทางหรือสร้างข้อตกลงที่จะนำไปสู่การประกอบ อาชีพนั้น ๆ โดยกำหนดแนวทางที่ชัดเจนไปสู่การทดลองปฏิบัติ หรือศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดในอาชีพที่เขาสงใจ เพราะมีการเชื่อว่าเกิดการยอมรับในคุณค่าของอาชีพ แล้วหลังจากที่ได้ฝึกกิจกรรมจากขั้นตอนที่ 1 - 4

สรุปได้ว่า วิธีการพัฒนาความสนใจในระดับประถมศึกษา กระทำได้โดย ให้เด็กมองเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ จาตุรงค์ อาจารย์ (2522 : 9) กล่าวว่า วิธีการหนึ่งคือให้เด็กทราบประวัติหรือผลงานด้านอาชีพ ของบุคคลที่ ประสบความสำเร็จในชีวิต เนื่องจากเด็กอายุ 9 - 10 ปี ขึ้นไปมีความสนใจ เรื่องเกี่ยวกับชีวิตจริง เรื่องชีวประวัติ เรื่องพจนานุกรม ความตื่นเต้น และ ประวัติศาสตร์ ดังนั้น ชื่อเสียงและรายได้ดีของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิต จะเป็นแรงจูงใจให้เด็กอยากประกอบอาชีพนั้นบ้าง ซึ่งเท่ากับเป็นการให้ข้อมูล เกี่ยวกับอาชีพแก่เด็ก

การปลูกฝังความสนใจในอาชีพอิสระในระดับประถมศึกษา

วิชรี ทรัพย์มี (2523 : 98) ได้ให้แนวคิดสรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา ควรเน้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตทั้งหลายต่อการทำงาน รู้จักโลกของงาน ให้เข้าใจตนเองในเรื่องความสนใจ ความถนัด ความสามารถ

อาภา ภูณัฒ (2528 : 24) ได้เสนอแนวคิดสรุปได้ว่าการแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา ควรเน้นในการสร้างความสนใจเจตคติและค่านิยมที่ถูกต้องต่ออาชีพ สร้างความสนใจในอาชีพทั่ว ๆ ไป รวมทั้งการฝึกนิสัยพื้นฐานที่ประกอบอาชีพอิสระ

ชานาญ ประทุมสินธุ์ (2528 : 89) ได้ให้แนวคิดโดยสรุปไว้ว่า การแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา ต้องการให้เด็กได้รู้จักโลกของอาชีพอย่างกว้างขวาง และให้เด็กตระหนักว่าแต่ละบุคคลจะมีความพึงพอใจงานได้อย่างไร ทั้งนี้ครูในระดับประถมศึกษาสามารถช่วยเหลือเด็กในการเตรียมตัวเรื่องอาชีพได้ดังนี้

1. ให้ความรู้กว้าง ๆ เกี่ยวกับโลกของงานอาชีพอิสระ
2. ปลูกฝังความสนใจเจตคติและค่านิยมที่ดีต่องานอาชีพที่สุจริตทุกประเภท
3. ให้เด็กมีความเข้าใจลักษณะบางอย่างเกี่ยวกับความแตกต่างของบุคคลในการประกอบอาชีพ
4. ให้เด็กรู้จักมองตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งความสามารถ ความสนใจ และความถนัด

5. ช่วยเหลือผู้ปกครองให้รับทราบและยอมรับในความสามารถของบุตรหลานเพื่อจะได้พัฒนาบุตรหลานของตนได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

ชรัวแนะแนว (2529 : 14) กล่าวว่า ในการแนะแนวอาชีพแต่ละระดับจะต้องคำนึงถึงวัยและความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ กล่าวคือ ในระดับประถมศึกษาเด็กยังไม่ถึงวัยที่จะเลือกงานอาชีพหรือทำงาน แต่เป็นวัยที่เราควรปลูกฝังความสนใจเจตคติที่ดีต่ออาชีพต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในวัยเด็ก

ห้องพระมณเฑียร (2529 : 205) ได้กล่าวถึงความหมายของการแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษาไว้ว่า การแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา เป็นบริการหนึ่งของบริการแนะแนวในโรงเรียนซึ่งควรจัด เพื่อจะช่วยให้ นักเรียนระดับประถมศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ สิ่งแวดล้อมด้านอาชีพ โอกาสในการประกอบอาชีพ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมตัวประกอบอาชีพ ได้ทราบถึงความถนัด ความสามารถ ความสนใจของตนเองและ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเลือกอาชีพในอนาคต

สมชัย วุฒิปรีชา (2529 : 66) ได้ให้แนวคิดสรุปได้ว่าการแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษาเป็นกิจกรรมสำคัญและจำเป็น กิจกรรมควรแทรกอยู่ในการเรียนการสอนทุกวิชา โดยเฉพาะกลุ่มวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ครูจะต้องมีบทบาทและความรับผิดชอบที่สำคัญในเรื่องนี้โดยพยายามให้เด็กได้รู้จักตนเอง ได้ค้นพบตนเอง ตลอดจนค้นพบความชอบและความถนัดของตนเอง

ทิพวัน ถิธดา (2533 : 44) กล่าวถึงการสร้างความสนใจและเจตคติต่ออาชีพอิสระในโรงเรียนอย่างละเอียดว่า ครูแนะแนวเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงต่อการสร้างความสนใจและเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพอิสระ และเป็นบุคคลที่ถือว่าเป็นกลไกที่ทำให้เยาวชนรับรู้ข้อมูลความเป็นจริง ไม่ยึดติดกับค่านิยมเก่า ๆ จนหลงทางและเสียเวลาไปโดยใช้เหตุผล ซึ่งการสร้างเจตคติต่อสิ่งหนึ่งนั้น การให้ข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็นมากที่สุด เพราะฉะนั้นบริการสนเทศของงานแนะแนวจึงมีส่วนให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพอิสระ ตั้งแต่ความหมาย ความจำเป็นของการประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนการให้นักเรียนมีโอกาสสัมผัสอาชีพอิสระในรูปการเยี่ยมชมสถานประกอบอาชีพ ตลอดจนการให้นักเรียนมีโอกาสในการริเริ่มประกอบอาชีพอิสระ

นอกเหนือจากการให้ข้อมูล เพื่อเป็นการสร้างความสนใจและเจตคติโดยผ่านกระบวนการให้ความรู้ ความเข้าใจถึงความรู้สึก และแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมในการประกอบอาชีพอิสระให้เกิดขึ้นกับนักเรียนแล้ว กระบวนการแนะแนวทั้งด้านการให้คำปรึกษา การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การจัดวางตัวบุคคลและ

การติดตามผลล้วนเป็นกระบวนการทำงานที่ส่งเสริมความสนใจและเจตคติต่อการประกอบอาชีพอิสระได้ทั้งสิ้น เยาวชนไทยควรจะรับรู้ว่าจะจบการศึกษาในระดับใดก็สามารถดำเนินการประกอบอาชีพอิสระได้ เพราะเยาวชนไทยต้องสร้างงานมิใช่รื่องานอีกต่อไป

นอกจากนี้โรงเรียนประถมศึกษา ยังสามารถส่งเสริมพัฒนาทางอาชีพได้อีกโดยการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพให้นักเรียนทราบ เนื่องจากนักเรียนอาจได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนและไม่ครบถ้วนจากหนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ คาบอกล่าของพ่อแม่และเพื่อนซึ่งทำให้นักเรียนมีความรู้ ความสนใจและเจตคติที่ไม่ถูกต้อง ฉะนั้นการเสนอข้อมูลทางอาชีพจึงมีความจำเป็นสำหรับการแนะแนว

ฮอปพอค (Hoppock. 1967 : 351 - 353) ได้สรุปจุดมุ่งหมายในการเสนอข้อมูลทางด้านอาชีพแก่นักเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กมีความมั่นคงทางจิตใจเพิ่มขึ้น
2. เพื่อส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก
3. เพื่อสนับสนุนให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่เป็นประโยชน์
4. เพื่อเพิ่มความรู้ด้านอาชีพให้แก่เด็ก
5. เพื่อช่วยวางรากฐานการเลือกอาชีพในภายหน้า
6. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน และกำลัง

หางานทำ

7. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่กำลังจะเลือกเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาประเภทต่าง ๆ

8. เพื่อให้เด็กที่ต้องการเงินรู้จักวิธีหาเงิน

การช่วยเหลือนักเรียนด้านอาชีพอิสระในระดับประถมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่ง บุคคลที่ได้รับการช่วยเหลือและแนะนำย่อมจะมีโอกาสและพบทางในการประกอบอาชีพอิสระในอนาคตได้ดีกว่าบุคคลที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือแนะนำมาก่อน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การปลูกฝังและพัฒนาความสนใจและเจตคติต่ออาชีพอิสระสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่านักเรียนจะยังไม่มี การตัดสินใจเลือกอาชีพในระดับประถมศึกษาแต่นักเรียนได้พัฒนาความสนใจต่องานอาชีพอิสระ นักเรียนจึงสามารถเจริญเติบโตขึ้นในโลกที่เต็มไปด้วยอาชีพต่าง ๆ และช่วยปลูกฝังความสนใจและเจตคติที่ดีต่องานและลักษณะพื้นฐานที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพอิสระในอนาคต

ตอนที่ 4 งานวิจัยเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพอิสระ

งานวิจัยในประเทศ

สัญญา จิตตานนท์ (2527 : 52) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพอิสระ ระหว่างกลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระกับกลุ่มผู้ว่างงาน พบว่า กลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระมีทัศนคติต่ออาชีพอิสระดีกว่ากลุ่มผู้ว่างงาน และความรู้เกี่ยวกับอาชีพอิสระ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทัศนคติต่ออาชีพอิสระ

อารีรัตน์ พัฒนเพ็ญ (2529 : 42) ได้ทดลองให้ข้อมูลด้านอาชีพอิสระ โดยจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน ผลปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับข้อมูลด้านอาชีพอิสระ มีความสนใจต่ออาชีพอิสระสูงกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปกรณ วังศ์สวัสดิ์ (2533 : 41) ได้ทำการทดลองเรื่องผลการใช้ชุดการแนะแนวอาชีพที่มีต่อความสนใจอาชีพอิสระในห้องดินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยชุดการแนะแนวอาชีพมีความสนใจอาชีพอิสระในห้องดินสูงขึ้น หลังจากที่ได้รับการสอนจากชุดการแนะแนวอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จันทวิส พันธุ์สุข (2533 : 37) ได้ทำการทดลองเรื่องผลของการใช้สถานการณ์จำลองต่อความสนใจอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านป่าแดง จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนได้รับการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองมีความสนใจอาชีพอิสระสูงขึ้น หลังจากได้รับการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฉวีวรรณ ศิลาวรรณไพ (2534 : 93) ได้ศึกษาเจตคติต่ออาชีพอิสระของนักเรียนชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนมีเจตคติอยู่ในระดับปานกลางและสูง และนักเรียนที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่ออาชีพอิสระแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีภูมิลำเนาต่างกันมีเจตคติต่ออาชีพอิสระแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่นับถือศาสนาต่างกัน มีเจตคติต่ออาชีพอิสระแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุหงา เอกภพอนุกุล (2535 : 96) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนมีความสนใจในอาชีพอิสระอยู่ในระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความสนใจในอาชีพอิสระแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่มีบิดามารดาฐานะ เศรษฐกิจต่างกัน มีความสนใจในอาชีพอิสระแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

บีช (Beech. 1967 : 1125 A) ได้ศึกษาในเรื่องระดับความสนใจเจตคติ ค่านิยม และแรงจูงใจระหว่างบุคคล ผลการวิจัยพบว่าบุคคลได้รับการถ่ายทอดความสนใจ เจตคติ ค่านิยมจากบุคคลและสภาพแวดล้อมซึ่งได้แก่ สิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไปและฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา

ฮิวส์ (Hughes. 1984 : 180 A) ได้ศึกษาความถนัดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหญิง ผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ บทบาททางเพศ และเจตคติต่ออาชีพที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 4 - 7 ผลปรากฏว่า มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีความถนัดทางคณิตศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงที่มีความถนัดทางคณิตศาสตร์กับเจตคติต่ออาชีพที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์

โซลเวย์ (Solvay. 1988 : 181 A) ได้ทำการวิจัยเรื่องความรู้ของอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน จำนวน 75 คน ในระดับ 5 ทดสอบกับโรงเรียนในเมือง โรงเรียนชานเมือง และโรงเรียนขนาดเล็ก โดยให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพแก่นักเรียนทั้ง 14 บทเรียน โดยให้ความรู้เรื่องอาชีพ 2 ครั้งต่อหนึ่งสัปดาห์เป็นเวลา 17 สัปดาห์ หลังจากนั้นจึงทดสอบความรู้ของนักเรียน ผลปรากฏว่า มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลการสอบก่อนและหลังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ